

Justis- og beredskapsdepartementet, JD
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Vår referanse: 13/01061-6
Arkivkode: X30
Saksbehandler: Geir Sønstebø, Yngve Carlsson
Deres referanse:
Dato: 27.09.2013

Høringssvar NOU 2013-9: Ett politi - Rustet til å møte fremtidens utfordringer

Det vises til brev fra Justis- og beredskapsdepartement av 21.06.2013 om høring på NOU 2013:9 Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer.

KS hovedstyre behandlet saken i møte 18. september 2013, og fattet et enstemmig vedtak. KS høringssvar er som følger:

KS er opptatt av at samarbeidet mellom kommunene og politiet om kriminalitetsforebygging ivaretas. Det er god erfaring med SLT og politiråd og ungdomskriminaliteten har gått ned. Framtidig organisering må ta høyde for at samarbeidet om forebygging fortsatt kan skje på en god måte. KS forutsetter at eventuell oppgaveoverføring til kommunene utredes i samarbeid med KS.

KS mener at Politianalysen gir et for ensidig og negativt bilde av dagens lokale og nære politi. Utvalget er kritisk til dagens politi og politiorganisering, og altfor ukritiske til de forslag som utvalget selv foreslår. KS finner det uheldig at utvalget ikke har trukket inn kjent politiforskning om effekter av sentralisering av politiet. KS frykter at de sentraliseringsgrep som foreslås vil kunne føre til et mer bilbasert og «omflakkende» politi og hvor relasjoner til vanlige innbyggere, utsatte ungdommer og kriminelle miljøer svekkes.

KS mener at en eventuell endring i politiets distrikts- og lokalstruktur må basere seg på en grundigere gjennomgang og vurdering av de positive effekter dagens desentraliserte struktur med et utpreget sivil «generalistpoliti» har for forebygging og kriminalitetsbekjempelse. KS mener at både positive og negative virkninger av strukturforslag må utredes grundigere før saken fremmes for Stortinget.

Nye oppgaver som eventuelt overføres til kommunesektoren, må utredes grundig og fullfinansieres.

Til forslagene i Politianalysen

a) Overføring av oppgaver fra politiet til bl.a. kommunene:

Overføring av oppgaver innen sivil rettspleie, forvaltningsoppgaver og noen politimessige oppgaver (eksempelvis, forslaget om at kommunen skal overta ansvaret for overstadig berusede personer) fra politiet til andre, bl.a. kommunene, må utredes grundig før beslutning om overføring treffes.

Kommunene og de etater som det er aktuelt å overføre oppgaver til må involveres i utredningsarbeidet. Kostnadene knytt til eventuelle oppgaver kommunene overtar, forutsettes fullfinansiert fra staten.

b) En reduksjon av antallet tjenesteder fra 354 til ca. 210:

Endringer av lokal politistruktur må sees i sammenheng med kommunestruktur. Kommunene representerer grunnstrukturen i den norske velferdsstaten – noe som tilsier at andre statlige tjenester bør tilpasse seg kommunens organisering så langt det er formålstjenlig.

KS ser at det kan være hensyn som trekker i retning av sammenslåing av lensmannskontor/politistasjoner enkelte steder. På den andre siden må lokalsamfunnenes behov for et tilstedeværende politi også tillegges stor vekt, når endringer i politistrukturen vurderes.

Den konkrete løsningen må etter KS vurdering utformes lokalt i samarbeid mellom politi, kommune og andre relevante samarbeidspartnere.

Det bør inngås forpliktende samarbeidsavtaler mellom politiet og kommune lokalt om det lokale tjenestetilbudet og om samarbeidet mellom kommune og politi. En slik avtale er særlig viktig for kommuner som får endring i dagens tjenestetilbud fra politiet.

c) Politidirektøren skal beslutte endringer i lokal struktur

Eventuelle endringer i lokal struktur må fortsatt besluttes politisk av regjeringen. Den foreslåtte endring av politiloven § 16 med bakgrunn i forslaget om å overføre fullmakten til politidirektøren bør avvises.

KS mener at endringer i lokal politistruktur ikke nødvendigvis er avhengig av at alle berørte kommuner er enige. Regjeringen må foreta en helhetsvurdering hvor de berørte kommuners uttalelse må tillegges betydelig vekt.

d) Norsk politi skal organiseres i seks regioner

KS mener at flere av dagens 27 politidistrikter kan være for små for å håndtere fremtidens kriminalitetsutfordringer og større kriser/katastrofer. KS vil allikevel fraråde en modell med kun seks politidistrikt/regioner. Politianalyseutvalget undervurderer betydningen av lokalkunnskap i politidistriktenes arbeid og hvor vanskelig det er å sentralisere kompetanse. KS mener generelt at staten bør gjennomgå sin regionale organisering – helhetlig og koordinert – og fortrinnsvis finne en felles modell for sine ulike statlige etater.

KS vil dessuten understreke betydningen av nær samhandling mellom politidistriktene og Fylkesmannens beredskapsavdeling

e) Det ungdomsrettede forebyggende arbeidet normeres til minst syv stillinger pr. region (ca. to pr. fylke)

KS mener at politianalysen behandling av politiets forebyggende arbeid er for grunn. Utvalget klarer ikke fange opp hva som kjennetegner denne type arbeid. Det får heller ikke fram den betydning det har for kommunens forebyggende arbeid – særlig i de større kommunene. Utvalget kommer med et forslag til minimumsbemanning pr. region som er helt utilstrekkelig hvis dette er ressurser som skal arbeide lokalt i et samarbeid med kommunene i politidistriktet.

KS vil foreslå at det gjennomføres en egen og langt grundigere gjennomgang og analyse av det ungdomsrettede forebyggende arbeidet. Norsk politi må ikke endres uten at dette er grundig behandlet.

f) Politiets FoU-innsats styrkes betydelig

KS ser behovet for en styrking av FoU-virksomheten i norsk politi. Samtidig må det også fra Justisdepartementets side avsettes midler til nødvendig FoU-virksomhet på oppgaver hvor

kommunene forventes å spille en rolle. Dette gjelder særlig oppgaver som går utover de tradisjonelle forebyggende oppgavene kommunene har (og hvor FoU-virksomhet finansieres fra andre departementer og direktorater). Når det gjelder kommunens rolle i bekjempelse av f.eks. organisert voksenkriminalitet og radikalisering/ekstremisme, trengs det betydelig FoU-virksomhet og forskningsbaserte evalueringer som kommunene ikke kan forutsettes å finansiere selv.

Utdypende kommentarer

Politianalyseutvalget legger etter KS oppfatning for stor vekt på bekjempelse av organisert og grenseoverskridende kriminalitet på bekostning av andre mer «hverdagslige» kriminalitetsformer og oppgaver. En viktig del av politiets arbeid er å være i nær kontakt med innbyggerne, det kommunale apparatet, med risikogrupper og miljøer, bidra med hjelp og veiledning – også når det ikke skjer kriminelle handlinger. En slik nærkontakt skaper tillit – som igjen er en forutsetning å få inn informasjon som er viktig for å forebygge, avdekke og etterforske kriminalitet. Det er en fare for at de sentraliseringsgrep som Politianalyseutvalget foreslår vil innebære et mer bilbasert, aksjonsrettet og reaktivt politi som verken bygger tillit eller lokalkunnskap. Derved undergraves kanskje politiets aller viktigste virkemiddel.

Utvalget understreker flere steder at politiet skal arbeide kunnskapsbasert og analytisk. Utvalget har ikke fulgt dette opp i eget arbeid. Det har ikke forholdt seg til forskning på sentralisering av politiet i England og som viser at stadige sentraliseringsreformer ikke har gitt ønsket resultat. Utvalget bruker den danske politireformen som argument for tilsvarende sentraliseringsgrep i Norge, men nevner ikke den svært grundige uavhengige evalueringen som viser at reformen også har hatt betydelige negative effekter. Store distrikter med store operasjonssentraler medfører betydelige problemer med å koordinere all den informasjonen som kommer inn, samt at operasjonssentralens leder risikerer ikke å ha den nødvendige lokalkunnskap til å lede lokale styrker tilfredsstillende. Denne utfordringen vil bli svært mye større i Norge hvor fem av de seks foreslåtte politidistriktene omfatter geografiske områder som overgår hele Danmark i størrelse. Den danske evalueringen viser også at sentraliseringen tappet politiet for viktig kompetanse. Politispesialister i de gamle distriktene ønsket ikke å pendle eller flytte. Asplan Viaks analyse av direktoratutflyttingen på 2000-tallet viser at det også er vanskelig å få spesialister til å flytte i Norge. Overført til de foreslåtte store politidistriktene innebærer dette en risiko for at en ikke bygger opp kompetanse, men derimot at en bygger denne ned.

Ordet forebygging går igjen som et honnørord i politianalysen, men kun 2 ½ side er avsatt til temaet. Utvalget understreker at forebygging er viktig, men konstaterer at forebyggende arbeid har lav prioritet mange steder i politiet. Med forebygging mener utvalget her de øremerkede forebyggingsressurser som er organisert i enten egne forebyggingsavdelinger i de større byene eller som spesialistoppgaver på mellomstore stasjoner – i stillinger som best kan kalles for «spesialiserte ungdomsgeneralister».

Det er for øvrig forvirrende at politiet i flere ti-år – og i politianalysen – har anvendt betegnelsen forebygging på «spesialiserte ungdomsgeneralister» siden det øvrige nærpolitiet også har åpenbare forebyggede oppgaver. Den vanlige lensmannsbetjent er både kontrollør, hjelper, etterforsker, veileder, konfliktløser, sosialarbeider mm. Politianalysen bidrar ikke til å rydde opp i dette. Politianalyseutvalget klarer heller ikke beskrive hva det spesialiserte forebyggingsarbeidet består i. Derved klarer de heller ikke å begrunne hvorfor det evt. er viktig.

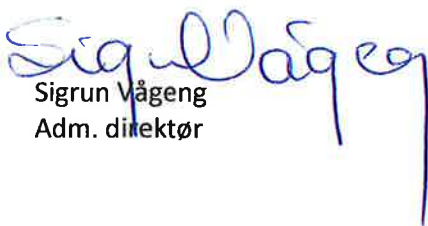
Politianalyseutvalget har fått med seg at det forebyggende politiet samarbeider – som det selv uttrykker flere steder – med:» kommunene, skoler og barnevern». Utvalget presenterer ikke hva dette samarbeidet består i og hvorfor det er så viktig for kommunene (inkl. barnevern og skoler). Utvalget nevner heller ikke den betydelige nedgangen i ungdomskriminalitet som har skjedd i de

større byene de senere år. Selv om utvalget sier at dedikert forebygging er viktig, kan den overflatiske analysen bidra til å forsterke et inntrykk av at det spesialiserte ungdomsrettede politiarbeid ikke er så viktig. En konsekvens kan bli at dette fortsatt blir et nedprioritert arbeidsområde.

KS har fått mange tilbakemeldinger, særlig fra større kommuner, om at de spesialiserte ungdomsgeneralister spiller en viktig forebyggende rolle fordi de kjenner det lokale ungdomsmiljøet, nettverk og evt. kriminelle grupperinger. De har vist evne til å opparbeide en personlig relasjon til utsatte unge og evt. deres foresatte. Slik får de inn mye viktig informasjon som de kan formidle til andre enheter i politiet (inkl. PST hvis det dreier seg om radikaliserings). Det forebyggende politiet har et særegent utsiktspunkt til ungdomsmiljøene som er forskjellig fra det som kommunale virksomheter har. Ved å formidle informasjon og analyser til kommunale virksomheter og fagfolk, bidrar det til å spille disse bedre. I tillegg har politiet verktøy av typen «bekymringssamtalen» som er et godt virkemiddel for å identifisere ungdom som trenger hjelp – også fra det kommunale forebyggingsapparatet. Det vil si at effekten av de spesialiserte forebyggerne ikke bare skjer i kraft av eget arbeid, men også av via virksomhet som skjer i det kommunale apparatet. Hvis f.eks. ungdomsrettede forebyggingsstillinger i de større byene reduseres til fordel for mer reaktive spesialiststillinger eller omflakkende bilpatroljer, vil det også ramme kommunens forebyggende arbeid. Tapet blir «dobbel opp».

Politianalysen foreslår at det i hvert av de foreslåtte seks regionpolitidistriktene skal være minst syv forebyggere. Den forebyggende enhet skal ha et særlig ansvar for kriminalforebyggende tiltak, herunder samarbeid med «skole, barnevern og kommune». Utvalgets anbefaling er vanskelig å forstå. Hvis minimumsnormen skal være minst syv forebyggere pr. region som tilsvarer et par pr. fylke, synes dette altfor lite. En slik minimumsnorm vil lett kunne bli retningsgivende. Syv forebyggere i en hel region er knapt mer enn hva en by som Kristiansand har i dag (som har seks). Hvis dette derimot dreier seg om en sentral ressursenhet i regionen som skal forsyne lokale politistasjoner/lensmannskontor med kunnskap om forebygging mm. og koordinere det forebyggende arbeidet lokalt, er syv tjenestemenn altfor mye. De forebyggende ressursene skal være ute i lokalsamfunnet. Det er der samarbeidet med kommunen skjer.

Det forebyggende politiets rolle og posisjon i mellomstore til store kommuner er en tematikk som fortjener en egen og langt grundigere utredning enn den som politianalyseutvalget har levert.

Sigrun Vågeng
Adm. direktør

Helge Eide
Områdedirektør